

TARIXIY OBIDALAR VOSITASIDA TARBIYALANUVCHILARNING
MILLIY-MADANIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISH

Shoimova Nilufar Quvondiq qizi

Navoiy davlat universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi

2-kurs magistranti

shoimovanilufar68@gmail.com

+998902331984

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarixiy obidalar vositasida tarbiyalanuvchilarning milliy-madaniy dunyoqarashini shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, tarixiy obidalarning tarbiyaviy ahamiyati, bolalarda milliy qadriyatlarga hurmatni rivojlantirishdagi o'zni hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ushbu jarayonni samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilingan. Tarixiy yodgorliklar orqali bolalarda Vatanga muhabbat, milliy o'zlikni anglash va madaniy merosga ehtiyotkorona munosabatni shakllantirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tarixiy obidalar, milliy-madaniy dunyoqarash, maktabgacha ta'lim, tarbiyalanuvchilar, madaniy meros, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, tarixiy xotira, tarbiya.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования национально-культурного мировоззрения воспитанников посредством исторических памятников. Также анализируется воспитательное значение исторических памятников, их роль в развитии уважения к национальным ценностям у детей, а также пути эффективной организации данного процесса в дошкольных образовательных учреждениях. Рассматриваются вопросы формирования любви к Родине, национального самосознания и бережного отношения к культурному наследию посредством исторических объектов.

Ключевые слова: исторические памятники, национально-культурное мировоззрение, дошкольное образование, воспитанники, культурное наследие, национальные ценности, патриотизм, историческая память, воспитание.

Abstract: This article discusses the formation of preschool children's national and cultural worldview through historical monuments. It analyzes the educational significance of historical monuments, their role in developing respect for national values in children, and ways to effectively organize this process in preschool educational institutions. The article also highlights the formation of patriotism, national identity, and a respectful attitude toward cultural heritage through historical sites.

Keywords: historical monuments, national-cultural worldview, preschool

education, children, cultural heritage, national values, patriotism, historical memory, upbringing.

Kirish

Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy-madaniy dunyoqarashni shakllantirish ularning kelajakdagi ma'naviy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan tarixiy obidalar xalqning boy madaniy merosi sifatida yosh avlod tarbiyasida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Tarixiy obidalar millatning o'tmishi, madaniyati va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi bebaho manbalardir. Ularda ajdodlarning turmush tarzi, ilm-fani, san'ati va dunyoqarashi mujassam bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarixiy obidalar bilan tanishtirish ularda Vatanga muhabbat, tarixga qiziqish hamda milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tarixiy obidalar – bu xalqning tarixiy, madaniy va ma'naviy hayotini aks ettiruvchi me'moriy yodgorliklar, qadimiy maskanlar va tarixiy joylardir. O'zbekiston hududida joylashgan ko'plab tarixiy obidalar xalqimizning boy madaniy merosidan dalolat beradi. Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi qadimiy shaharlar tarixiy yodgorliklarga boy hududlar hisoblanadi.

Tarixiy obidalarining tarbiyaviy ahamiyati shundaki, ular bolalarda milliy faxr va tarixiy xotirani shakllantirishga yordam beradi. Bola tarixiy maskanlar haqida ma'lumot olgan sari o'z xalqining buyuk tarixga ega ekanligini anglay boshlaydi. Bu esa unda milliy o'zlikni anglash hissini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, tarixiy obidalar estetik tarbiyada ham muhim vosita hisoblanadi. Qadimiy me'moriy inshootlarning bezaklari, naqshlari va san'at namunalarini kuzatish bolalarning go'zallikni his qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Tarbiyalanuvchilarda milliy-madaniy dunyoqarashni shakllantirishning ahamiyati. Milliy-madaniy dunyoqarash insonning o'z millatining qadriyatlari, urf-odatlarini, tili va tarixiga nisbatan ongli munosabatidir. Bu sifatlarni maktabgacha yoshdan shakllantirish muhim hisoblanadi, chunki aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi va qadriyatlarga bo'lgan munosabati rivojlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy-madaniy dunyoqarashni shakllantirish milliy qadriyatlarga hurmat, Vatanga muhabbat hissini shakllantiradi, tarixiy merosga ehtiyotkorona munosabatni rivojlantiradi, bolalarda milliy o'zlikni anglashni kuchaytiradi va ma'naviy barkamol shaxs tarbiyasiga xizmat qiladi.

Bolalarda milliy-madaniy dunyoqarashning shakllanishi ularning keyingi ta'lim bosqichlarida ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tarixiy obidalar vositasida tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarixiy obidalar vositasida tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish zarur. Murakkab tarixiy ma'lumotlarni emas, balki sodda

va tushunarli shaklda bilim berish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Tarixiy obidalar haqidagi rasmlar, videolar va suratlardan foydalanish samarali natija beradi. Masalan, Samarqanddagi Registon maydoni, Buxorodagi Ark qal'asi yoki Xivadagi Ichan qal'a haqida sodda ma'lumotlar berish bolalarda qiziqish uyg'otadi.

Shuningdek, sayohatlar va ekskursiyalar muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Tarixiy maskanlarga tashrif bolalarda kuchli taassurot qoldiradi va ularning tarixiy tasavvurini boyitadi. Agar real sayohat imkoniyati bo'lmasa, virtual ekskursiyalardan foydalanish mumkin. Bundan tashqari, sahnalashtirilgan faoliyatlar, didaktik o'yinlar va ijodiy mashg'ulotlar ham samarali usullar hisoblanadi. Masalan, bolalarga tarixiy obidalar rasmlarini bo'yash, maketlar yasash yoki "Sayohatchilar" o'yinini tashkil etish orqali tarixga qiziqish uyg'otiladi.

Tarixiy tafakkur va milliy g'ururni rivojlantirish vositalari

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tarixiy tafakkur va milliy g'ururni rivojlantirishda turli pedagogik vositalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Chunki bu yoshdagi bolalar ko'proq ko'rish, eshitish va amaliy faoliyat orqali bilimlarni o'zlashtiradilar. Shu sababli tarbiyachi bolalarning yosh xususiyatlariga mos bo'lgan samarali usul va vositalarni tanlashi zarur.

Birinchi navbatda, xalq og'zaki ijodi muhim vosita hisoblanadi. Ertaklar, rivoyatlar, afsonalar, maqollar va topishmoqlar orqali bolalarda tarixiy qahramonlarga qiziqish uyg'otiladi. Masalan, mardlik, jasorat va vatanparvarlik haqida hikoyalar tinglagan bolalarda milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi.

Ikkinchidan, milliy bayram va an'analar bolalarda milliy g'ururni rivojlantirishning samarali vositasidir. Navro'z, Mustaqillik kuni, Konstitutsiya kuni kabi bayramlarni tashkil etish orqali bolalar xalqning qadriyatlari, urf-odatlar va tarixiy an'analari bilan yaqindan tanishadilar. Bayramlarda milliy kiyimlar, xalq qo'shiqlari va milliy o'yinlardan foydalanish bolalarning qiziqishini oshiradi. Shuningdek, ko'rgazmali vositalardan foydalanish ham katta samara beradi. Tarixiy obidalar, buyuk allomalar, qadimiy shaharlar va milliy ramzlar tasvirlangan rasmlar, videolar hamda didaktik materiallar bolalarda tarixga qiziqishni kuchaytiradi. Ayniqsa, Samarqand, Buxoro, Xiva kabi qadimiy maskanlar haqida sodda tushunchalar berish tarixiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, milliy o'yinlar va sahnalashtirilgan faoliyatlar ham muhim vosita hisoblanadi. Rolli o'yinlar orqali bolalar tarixiy obrazlarni gavdalandiradi, bu esa ularning tasavvurini boyitadi va milliy o'zlikni anglashiga yordam beradi. Shu tariqa, maktabgacha yoshdagi bolalarda tarixiy tafakkur va milliy g'ururni rivojlantirishda xalq og'zaki ijodi, milliy bayramlar, ko'rgazmali vositalar, o'yin faoliyati muhim pedagogik vositalar sifatida xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, tarixiy obidalar tarbiyalanuvchilarning milliy-madaniy

dunyoqarashini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular bolalarda tarixiy xotira, milliy faxr, estetik did va Vatanga muhabbat tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarixiy obidalar bilan tanishtirish jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Ko'rgazmali vositalar, ekskursiyalar, o'yin texnologiyalari va oilaviy hamkorlik asosida olib borilgan tarbiyaviy ishlar bolalarda milliy-madaniy dunyoqarashni samarali shakllantirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. – Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2022.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2021.
5. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: "O'qituvchi", 2018.
6. Qodirova F.R., Toshpo'latova Sh.Q., Kayumova N.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent, 2019.
7. O'zbekistonning tarixiy obidalari. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2020.
8. UNESCO madaniy meros materiallari.